

Biuro bez barier

Osoby z niepełnosprawnościami stanowią integralną część środowiska akademickiego, a uczelnie podejmują liczne działania mające na celu wsparcie tych osób, aby mogły one w pełni korzystać z konstytucyjnego prawa do edukacji i pracy z poszanowaniem zasad równości i brać udział we wszystkich aktywnościach społeczno-akademickich. A któż lepiej zrozumie ich potrzeby niż pracownicy Biura ds. Osób z Niepełnosprawnością?

Odrębna jednostka mająca za zadanie udzielanie wszechstronnej pomocy osobom z niepełnosprawnościami pojawiła się w strukturze Uniwersytetu Gdańskiego w roku 2011 i przez kilka lat funkcjonowała jako Biuro Osób Niepełnosprawnych. W 2020 zmieniono nazwę na Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnością. – Działania na rzecz wyrównywania szansy dla studentów były

podejmowane już pod koniec lat dziewięćdziesiątych przez mojego poprzednika, doktora Juranda Czermińskiego, który wspierał studentów w najprzeróżniejszych aspektach – opowiada obecna kierowniczka BON, dr Justyna Rogowska. – Do takich studentów zaliczałam się również ja. Nie jest tajemnicą, że jestem osobą niewidomą. W tamtych czasach Biura formalnie nie było, ale wsparcie

było udzielane i jestem tego najlepszym przykładem. Nigdy nie zapomnę również świętej pamięci doktor Anny Kobylańskiej, pełnomocniczki rektora ds. osób z niepełnosprawnością w latach 2001–2018, która odczytywała mi treść egzaminu wstępnego na kierunku administracja. Mój czas studiowania nie był łatwy, ale pamiętam, że wiele osób okazywało mi wsparcie. Teraz jako kierow-

niczka Biura ds. Osób z Niepełnosprawnością staram się wdrożyć to, czego wtedy brakowało. Moim przesłaniem od czasu, kiedy objęłam to stanowisko w 2018 roku jest, aby studentom z niepełnosprawnościami studiowało się jeszcze lepiej niż mnie.

NIE TYLKO DLA STUDENTÓW

Biuro udziela pomocy studentom, doktorantom, słuchaczom studiów podyplomowych, a także kandydatom na studia i pracownikom z niepełnosprawnością. Pomaga też osobom, które już podczas studiów lub pracy na UG doznały znacznego pogorszenia się stanu zdrowia z powodu np. choroby nowotworowej, udaru czy tętniaka lub w wyniku nieszczęśliwego wypadku. Każda z tych osób, przestępując próg Biura ds. Osób z Niepełnosprawnością, może liczyć na pomoc w efektywnym wykorzystaniu czasu studiowania oraz pracy na uczelni. Pracownicy Biura, wiedząc, z jakimi problemami zmagają się dana osoba, mają możliwość zapewnienia jej odpowiednich warunków nauki i pracy, które wpłyną na dalszy jej rozwój w przyjaznym środowisku akademickim.

Studentom z niepełnosprawnościami udzielane są porady związane z trybem studiów, a także z pozyskiwaniem stypendiów i innych form wsparcia. Biuro intensywnie pomaga w rozwiązywaniu indywidualnych problemów każdego studenta oraz pracownika, który tego potrzebuje. Wspiera ich z zachowaniem dyskrecji i anonimowości, podejmując działania na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych i rozwoju zawodowego w strukturach akademii.

Studenci i studentki z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności to na Uniwersytecie Gdańskim 570 osób. Jednak, jak twierdzi dr Justyna Rogowska, osób z nie-

pełnosprawnością z pewnością jest dużo więcej. Sporo studentek i studentów bowiem nie ma wspomnianego orzeczenia, ale posiadają dokumenty medyczne, opinie psychologiczne i pedagogiczne wskazujące na ich niepełnosprawność. Przedstawiciele Biura zakładają, że na uczelni funkcjonuje kolejne 500 osób, które mogłyby uzyskać orzeczenia o stopniu niepełnosprawności. Każdej z nich starają się pomóc. Pod stałą opieką mają 160 studentów i studentek.

Jak wygląda sytuacja z pracownikami z niepełnosprawnościami? Okazuje się, że w skali całego Uniwersytetu Gdańskiego tacy pracownicy stanowią mniej więcej 3% ogółu. W przybliżeniu jest to więc ok. 100 osób. Niemniej tu również faktyczna liczba może być dużo większa.

Od tego roku przedstawiciele Biura wspierają osoby, które opiekują się osobami z niepełnosprawnościami na każdym z wydziałów UG. Są to pełnomocnicy dziekanów ds. osób z niepełnosprawnością¹. To m.in. oni kierują potrzebujących na spotkanie z przedstawicielami Biura ds. Osób z Niepełnosprawnością. Pierwsze spotkanie, tak jak każde kolejne, przebiega w bezstresowej atmosferze. – Często studenci, którzy przychodzą do nas po raz pierwszy, nie mają pojęcia o formach wsparcia, które oferujemy – opowiada dr Rogowska. – Tłumaczymy im, na co mogą liczyć z naszej strony i co zapewnia państwo. Zachęcamy do złożenia wniosku z tytułu posiadanej niepełnosprawności, pytamy, czy student ubiegał się o inne świadczenia, które mu się należą, pomagamy, informujemy i nierzadko pocieszamy. Po takich pierwszych spotkaniach, które są diagnozą sytuacji z naszej strony – jeśli student wyrazi na to zgodę – sporządzamy dokument,

który nazywany jest „Adaptacją procesu kształcenia”. Znajdują się w nim wszystkie niezbędne informacje na temat niepełnosprawności i potrzeb danego studenta, które kadra akademicka powinna znać, aby go lepiej wspierać i rozumieć. W tym dokumencie prosimy również prowadzących zajęcia o zastosowanie form wsparcia mogących pomóc w procesie kształcenia. Może to być wydłużenie czasu trwania egzaminu, przesyłanie prezentacji z zajęć na wskazany adres e-mail, zakładowanie mikrofonu kompatybilnego z pętlą indukcyjną sprawiającą, że osoby z aparatem słuchowym będą lepiej słyszeć wykład. W takiej „Adaptacji” informujemy również o zapewnionym przez nas asystencie dydaktycznym – najczęściej koledze lub koleżance danego studenta lub studentki – który ma pomagać w nauce, piszemy też o zachowaniach, które mogą wystąpić u studenta. Nie każdy rozumie, że na przykład osoby z zaburzeniami lękowymi czasem, aby „uregulować” emocje, muszą na chwilę wyjść z sali lub że osoby z zespołem Tourette’a mają tiki wokalne albo ruchowe. Dzięki tej wiedzy wykładowca, a za jego pośrednictwem też cała grupa, ma większą wiedzę i – co za tym idzie – lepiej rozumie takie osoby – tłumaczy dr Rogowska.

Pracownicy Biura ds. Osób z Niepełnosprawnością udzielają również pomocy pracownikom naukowym UG. Podobnie jak studenci mogą oni liczyć na wypożyczenie niezbędnego sprzętu wspomagającego pracę naukową: dyktafonu, powiększalnika, lupy czy notatnika brajlowskiego dla osób słabowidzących, pętli indukcyjnych dla osób niedosłyszących, translatorów, aplikacji MIGAM itp. Od 2020 roku pracownicy z niepełnosprawnościami – podobnie jak studenci – w Bibliotece UG mogą korzystać z po-

Doktor Justyna Rogowska

Fot. CASiD

mocy **asystenta bibliotecznego** i **asystenta informatycznego**, a od tego roku doktoranci i pracownicy naukowi mogą liczyć na pomoc **asystenta do spraw pozyskiwania danych badawczych**.

Przedstawiciele Biura ds. Osób z Niepełnosprawnością pomagają też pracownikom administracyjnym, niemniej jednak, jak przypomina dr Justyna Rogowska, brak jest rozwiązań systemowych, które pozwoliłyby wspierać tę grupę. Wytyczne związane z wydatkowaniem środków finansowych jasno wskazują na zapewnienie równego dostępu do procesu kształcenia i prowadzenia badań naukowych. Oznacza to, że Biuro zobligowane jest do wspierania studentów, doktorantów i pracowników prowadzących badania naukowe. W katalogu wydatków², na który powołują się pracownicy Biura ds. Osób z Niepełnosprawnością, nie ma informacji o wspieraniu tych pracowników, którzy nie prowadzą badań naukowych. Ta forma pomocy nie została zdefiniowana. Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnością stara się oczywiście reagować na potrzeby wszystkich pracowników Uniwersytetu Gdańskiego, chociaż nie mają oni tych samych możliwości. Niemniej jednak to m.in. dla nich prowadzona jest aktual-

nie rekrutacja na tzw. **asystenta akademickiego**. Będzie to osoba, która wesprze pracowników UG w różnym zakresie ich działalności.

DOSTĘPNY UNIWERSYTET

Niedawno Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnością otrzymało kolejne dofinansowanie, dzięki któremu będzie mogło kontynuować swoją aktywność z uwzględnieniem wielu aktualnych i nowych obszarów działania. Doktor Justyna Rogowska wspomina, że plan rozwoju jednostki opiera się na ośmiu podstawowych obszarach zapewniających pracownikom Biura narzędzia, dzięki którym studiowanie na Uniwersytecie Gdańskim stanie się dla osób z niepełnosprawnościami równie komfortowe, jak dla reszty ich koleżanek i kolegów.

Dofinansowanie związane jest z drugim etapem znanego od kilku lat programu **Dostępny UG**, który zajął piąte miejsce w ogłoszonym przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju konkursie „Uczelnia dostępna”. To kompleksowy program likwidacji barier w dostępie do kształcenia na Uniwersytecie Gdańskim, przygotowany przez Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnością, Biuro Zarządzania Projektami Rozwojowymi i part-

nera projektu – Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego.

Pod koniec ubiegłego roku Narodowe Centrum Badań i Rozwoju ogłosiło wyniki kolejnego konkursu „Uczelnia coraz bardziej dostępna”. I tym razem UG otrzymał duże dofinansowanie na realizację projektu **Dostępny UG 2.0**. Projekt ten powstał we współpracy dwóch zespołów: Biura ds. Osób z Niepełnosprawnością oraz Biura Finansów i Projektów Strategicznych UG. Partnerem projektu jest wspomniana już Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego. Działania projektowe rozpoczęły się w styczniu tego roku i potrwają do grudnia 2028 roku. Zamykają się one w ośmiu obszarach, o których długo i wyczerpująco opowiada mi dr Justyna Rogowska. Umawiamy się, że każdy z obszarów szczegółowo opiszę w kolejnych numerach „Gazety Uniwersyteckiej”. Teraz zaś pokrótce wyjaśnię, czego one dotyczą.

Pierwszy obszar obejmuje rozwój osobowy samego Biura ds. Osób z Niepełnosprawnością na Uniwersytecie Gdańskim, które planuje zatrudnić konsultantów dydaktycznych, dzięki którym osoba z niepełnosprawnością będzie miała niemal takie same warunki do nauki jak pozostali studenci. W planach jest również

zatrudnienie specjalistów ds. dostępności architektonicznej oraz konsultantów psychologicznych. Przedstawiciele Biura ds. Osób z Niepełnosprawnością wyjadą na osiem wizyt studyjnych w kraju i za granicą. Sami również będą gośćmi na Uniwersytecie Gdańskim przedstawiciele biur zajmujących się osobami z niepełnosprawnościami. – *Staramy się czerpać doświadczenia z działań innych uczelni, co w konsekwencji wpłynie na polepszenie życia naszych podopiecznych* – tłumaczy dr Justyna Rogowska i dodaje: – *Dokładnie śledzimy tę branżę i wiemy, które uczelnie są kilka kroków przed nami. Wiemy, że warto brać z nich przykład. Nawet gdy nie są o tych kilka kroków do przodu, to zdarza się, że pewne rzeczy robią inaczej niż my i tym doświadczeniom również warto się przyjrzeć. My oczywiście też dzielimy się swoją wiedzą, goszcząc u nas grupy akademickie zainteresowane wdrożeniami przez nas rozwiązaniami.*

Kierowniczka Biura mówi, że w planach jest również powołanie **Zespołu ds. Wyrównywania Szans Edukacyjnych**, w skład którego wchodziłoby przedstawiciele reprezentujący różne jednostki uczelni: – *Będą to osoby, które chciałyby się dzielić pomysłami związanymi z naszą działalnością. Zależy mi na tym, aby wsłuchać się w potrzeby osób ze szczególnymi potrzebami, studiujących czy pracujących w każdym budynku UG.*

Drugi obszar zawierać będzie rozwiązania poprawiające dostępność architektoniczną. W jego ramach podjęte zostaną działania mające na celu poprawę tej dostępności, takie jak montaż platform schodowych, wymiana dźwigu osobowego czy montaż planów dotykowych.

Trzeci obszar związany jest z kolei z dostępnością informacyjno-

-komunikacyjną. Zaplanowane w nim działania obejmują utrzymanie (we współpracy z firmą MIGAM) wideotłumacza, zapewnienie tłumacza języka migowego na niemal każdej uczelnianej konferencji, seminarium czy warsztatach oraz udostępnienie audiodeskrypcji na różnych realizowanych przez UG wydarzeniach.

Kolejny, **czwarty obszar** związany jest z dostępnością cyfrową. Przewidziano tu dostosowanie stron internetowych uczelni do aktualnych wymogów WCAG 2.1. To wytyczne, które wyjaśniają, jak tworzyć strony WWW i aplikacje, aby udostępnić je osobom z niepełnosprawnościami np. wzroku, słuchu, ruchu, a także z niepełnosprawnością intelektualną czy zaburzeniami poznawczymi. Przedstawiciele Biura ds. Osób z Niepełnosprawnością zaplanowali również w tym obszarze stworzenie aplikacji do generowania adaptacji procesu kształcenia, która zawierać będzie wszystkie informacje na temat studenta ze szczególnymi potrzebami, o których powinien wiedzieć jego wykładowca.

Piąty obszar dotyczy dostępności technologicznej. W ramach działań z tego obszaru Biuro już zakupiło wysokiej klasy drukarkę brajlowską, która służy do wygodnego przygotowywania wydruków alfabetem Braille'a. Każdy plik tekstowy można za pomocą specjalistycznego oprogramowania przekonwertować na postać brajlowską i wydrukować na takiej drukarce. Słabowidzący studenci lub pracownicy mogą już skorzystać ze specjalnych stacjonarnych powiększalników. To urządzenia optyczne, które pozwalają na powiększenie obrazu i ułatwiają czytanie tekstu oraz oglądanie detali. Planowany jest zakup kilkunastu uniwersalnych wózków inwalidzkich, które rozmieszczone

będą na różnych wydziałach UG i w rektoracie uczelni.

W ramach działań związanych z **obszarem szóstym** przedstawiciele Biura ds. Osób z Niepełnosprawnością pracować będą nad opracowaniem i aktualizowaniem wszelkich aktów prawnych obowiązujących na Uniwersytecie Gdańskim. Chodzi o zarządzenia, które zawierają w swojej treści kwestie dotyczące osób z niepełnosprawnościami. – *Nasze wsparcie jest rozbudowane, ale mamy również świadomość, że w wielu przypadkach brakuje nam zarządzeń i procedur, którymi możemy się podeprzeć* – tłumaczy dr Justyna Rogowska. – *Właśnie dlatego w tym szóstym zakresie chcielibyśmy przejrzeć wszystkie dostępne dokumenty, regulaminy i procedury, aby dokonać ich ewaluacji, a następnie stworzyć zapisy, które będą odpowiednie dla udzielanego przez nas wsparcia. Takim dokumentem może być na przykład regulamin przyznawania miejsc w domu studenckim osobom z niepełnosprawnością.*

Obszar siódmy dotyczy szeroko rozumianych usług wspierających edukację, badania naukowe i rekrutację na studia. W tym obszarze przedstawiciele Biura ds. Osób z Niepełnosprawnością zaplanowali zaangażowanie specjalistycznej kadry, która będzie pomagała w procesie kształcenia poprzez adaptację materiałów dydaktycznych do potrzeb osób z niepełnosprawnością, przewidziano również wsparcie tych osób przez asystentów bibliotecznych lub informatycznych, które było już możliwe w przypadku projektu Dostępny UG. W najnowszym projekcie pojawiła się również możliwość korzystania ze wsparcia asystentów ds. pozyskiwania danych badawczych. Ich działalność finansowana jest ze środków Funduszy Europejskich dla

Rozwoju Społecznego. Asystent biblioteczny wspiera studenta, doktoranta, słuchacza studiów podyplomowych lub pracowników UG z niepełnosprawnością w zakresie m.in. wyszukiwania i przeglądania publikacji papierowych i cyfrowych, pomocy w poruszaniu się w przestrzeni bibliotecznej i w zajęciu dogodnego miejsca pracy w bibliotece, pomaga również w uzyskaniu dostępu do zbiorów w sytuacjach, w których fizyczna obecność w bibliotece jest niemożliwa. Z kolei asystent informatyczny udziela m.in. pomocy w obsłudze komputerów bibliotecznych lub wypożyczonych z BON, pomaga w obsłudze wspomnianego wcześniej, specjalistycznego oprogramowania, np. powiększającego, udźwiękającego, transkrybującego itp. Wspiera również przy obsłudze aplikacji specjalistycznych na urządzeniach mobilnych. I wreszcie asystent ds. pozyskiwania danych badawczych udziela konsultacji dotyczących danych badawczych, deponowania danych w repozytoriach, wyszukiwania ich z danej dyscypliny i tematyki. Pomaga również w przygotowaniu *Planu zarządzania danymi badawczymi* we wnioskach grantowych oraz w kwestiach związanych z przechowywaniem owych danych.

Bardzo ważną sprawą będzie również dostosowanie zajęć

sportowych do potrzeb pracowników i pracowniczek z niepełnosprawnościami oraz szczególnymi potrzebami. – *Sama nie mogę doczekać się tych zajęć* – mówi dr Rogowska. – *Do tej pory chodziłam na zajęcia ze studentami z niepełnosprawnościami, ale wiadomo, że i dla nich, i w pewnym sensie dla mnie, była to sytuacja dość niezręczna. Mamy świetne kontakty, ale uważam, że pracownicy z niepełnosprawnościami również powinni mieć swoją sekcję sportową. Aktualnie jesteśmy na etapie uzgodnień z Centrum Wychowania Fizycznego i Sportu UG. Chcemy zapewnić pracownikom zajęcia w sali fitness, na siłowni, zajęcia terenowe, takie jak nordic walking, oraz zajęcia na basenie. Nie każdy pracownik z niepełnosprawnościami będzie się czuł komfortowo na zajęciach z osobami, które nie mają niepełnosprawności. Weźmy na przykład basen. Osoby noszące aparaty słuchowe muszą je zdjąć, aby móc w nim pływać. Przystają słyszeć i wciąż stresują się, czy ktoś czegoś do nich nie powie. Takich przykładów jest więcej.*

Równie ważny jest **obszar ósmy**, który w całości poświęcony będzie zwiększeniu świadomości społeczności akademickiej na temat niepełnosprawności. To nie tylko szkolenia dla studentów i pracowników innych jednostek,

ale również te przewidziane dla przedstawicieli Biura ds. Osób z Niepełnosprawnością. – *Zależy mi na tym, abyśmy stale podnosili swoje kompetencje i jak najlepiej służyli osobom, dla których tu jesteśmy. Czuję, że naszą wiedzę należy nieustannie poszerzać, zwłaszcza w obliczu wyzwań, z którymi na co dzień się zmagamy* – tłumaczy kierowniczka Biura.

Doktor Rogowska podkreśla, że najbardziej cieszy ją, gdy widzi efekty pracy Biura. Opowiada, że uwielbia czuć i obserwować, jaką niezwykłą przemianę przechodzą studenci z niepełnosprawnościami, którzy przychodzą do Biura jako adepci pierwszego roku, a potem żegnają się z jego pracownikami po obronie pracy licencjackiej lub magisterskiej. To zupełnie inni ludzie. Nabierają pewności siebie, rozkwitają, stają się samodzielni i zaczynają wreszcie wierzyć w swoje możliwości. Przedstawiciele Biura ds. Osób z Niepełnosprawnością, ucząc ich życia z ograniczeniami, dodają im odwagi i przekonują, że ograniczenia wcale nie muszą być przeszkodą, jeśli dadzą sobie pomoc i ruszą dalej.

Sylvia Dudkowska-Kafar

Tekst powstał dzięki rozmowie z dr Justyną Rogowską i z wykorzystaniem informacji dostępnych na stronie <https://bon.ug.edu.pl/>.

¹ Wydział Biologii – dr hab. Anna Wysocka, prof. UG, Wydział Filologiczny – dr Grzegorz Kotłowski, Międzyuczelniany Wydział Biotechnologii UG i GUMed – Monika Borowicz, Wydział Chemii – dr hab. Dagmara Jacewicz, prof. UG, Wydział Ekonomiczny – dr Aleksandra Gus-Puszczewicz, Wydział Oceanografii i Geografii – dr Anna Dziubińska, Wydział Historyczny – dr Anna Żeglińska, Wydział Matematyki, Fizyki i Informatyki – dr Justyna Strankowska, Wydział Nauk Społecznych – dr hab. Agnieszka Woynarowska, Wydział Prawa i Administracji – Iwona Grygiel, Wydział Zarządzania – Urszula Kępczewska, Biblioteka UG – mgr Zbigniew Misiewicz.

² *Przykładowy katalog wydatków z dotacji na wsparcie procesu kształcenia i prowadzenia badań osób z niepełnosprawnościami*, <https://www.gov.pl/web/nauka/przykladowy-katalog-wydatkow-z-dotacji-na-wsparcie-procesu-ksztalcenia-i-prowadzenia-badan-osob-z-niepelnosprawnościami> (dostęp: 20 marca 2025 roku).